

KIRJALLINEN KYSYMYS 39/2012 vp

Työperäisen hyväksikäytön ehkäiseminen

Eduskunnan puhemiehelle

Työperäistä hyväksikäyttöä on käsitelty muun muassa Silminnäkiä-ohjelmassa, joka esitettiin YLE TV2:lla 25.1.2012. Kalevipojat myytävänä -nimisessä jaksossa kuvattiin virolaisten rakennusmiesten kohtelua suomalaisilla rakennustyömailla ja sivuttiin myös muillakin aloilla ilmenneitä epäkohtia. Viron taloustaantumana myötä rakennusalan työntekijät ovat lähteneet etsimään työtä Suomesta ja heitä on kymmeniätuhansia, joidenkin arvioiden mukaan jopa satatuhatta.

Rakennustyöntekijöiden työskentelyolosuhteissa on paljon puutteita. Työsopimuksia ei välttämättä tehdä lainkaan, palkka ei riitä aina edes ruokaan ja työolosuhteet ja -ajat eivät ole inhimillisiä. Työtä on tehty jopa ilman palkkaa. On mahdollista, että sopimukset ja palkanmaksu ovat paperilla kunnossa, mutta palkkapäivänä osa käydään nostamassa automaatilta takaisin työnantajalle. Omassa maassaan ahdinkoon joutuneiden rakennustyöntekijöiden, ja toki muilla aloilla vastaaviin tilanteisiin joutuneiden ihmisten, kohtelua kuvataankin työperäiseksi hyväksikäytöksi ja joissain tapauksissa jopa ihmiskaupaksi.

Rakennusosalalla mitä ilmeisimmin on tällä hetkellä tarvetta ulkomaiselle työvoimalle, mutta

työvoimapulaa ei voida paikata edellä mainituin tavoin. Tällainen toiminta myös vääristää kilpailua rakennusosalalla. On paljon yrityksiä, joissa tällaisia ongelmia ei ole ja ulkomaisten työntekijöiden suhteen on todella tiukka linja. Ongelmia saattaa ilmetä kuitenkin alihankintaketjussa, ja juuri siihen tulisi keskittyä. Yhtenä ratkaisuna on esitetty veronumeropakkoa, mutta varmasti muitakin keinoja tarvitaan.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten työperäistä hyväksikäyttöä erityisesti rakennusosalalla aiotaan Suomessa jatkossa ehkäistä ja

voidaanko esimerkiksi taloyhtiöiden ja muiden suurten rakennus- ja remonttikohteiden päätöksentekijöitä informoida paremmin alalla vallitsevista epäkohdista ja kehottaa vaatimaan niiden suhteen tarkempia selvityksiä niin pää- kuin aliurakoitsijoiltakin?

Helsingissä 14 päivänä helmikuuta 2012

Hanna Mäntylä /ps

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Hanna Mäntylän /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 39/2012 vp:

Miten työperäistä hyväksikäyttöä erityisesti rakennusosalalla aiotaan Suomessa jatkossa ehkäistä ja

voidaanko esimerkiksi taloyhtiöiden ja muiden suurten rakennus- ja remonttikohteiden päätöksentekijöitä informoida paremmin alalla vallitsevista epäkohdista ja kehottaa vaatimaan niiden suhteen tarkempia selvityksiä niin pää- kuin aliurakoitsijoiltakin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Harmaan talouden torjunta on hallitusohjelman mukaan hallituksen kärkihankkeita. Rakennusalan harmaata taloutta ja alan työntekijöiden työperäistä hyväksikäyttöä pyritään torjumaan muun muassa siten, että tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annettuun lakiin (tilaajavastuulaki) ehdotettaisiin lisättäväksi rakennusalaan koskevat erityissäännökset. Tarvittavia lainmuutoksia on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa kolmikantaisessa työryhmässä, joka sai työnsä päätökseen viime vuoden lopulla.

Tilaajavastuulain mukaan työn tilaajan tulee hankkia ennen sopimuksen tekemistä tietyt selvitykset. Tilaajan tulee pyynnöstä ilmoittaa tilaajavastuulaissa tarkoitettua vuokratyöstä tai alihankinnasta henkilöstön edustajille. Ennen kuin tilaaja tekee sopimuksen vuokratun työntekijän käytöstä tai alihankintasopimukseen perustuvas-

ta työstä, tilaajan on pyydettävä tilaajavastuulaissa edellytetyt tiedot, jotka koskevat sen selvittämistä, onko tulevilla sopijapuolella tarkoitus toimia lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tilaajan selvitysvelvollisuuden alaa on tarkoitus tämentää. Sellaisen tilaajan, jonka tarkoituksena on tehdä rakennusalan työtä koskeva aliurakka-sopimus tai sopimus vuokratyöntekijän käytöstä, selvitysvelvollisuus on tarkoitus laajentaa kosemaan myös tapaturmavakuutuksen ottamista. Lisäksi rakennusosalalla tilaajan velvollisuutena olisi hankkia tilaajavastuulain mukaiset selvitykset ja todistukset niissäkin tapauksissa, joissa sopimuskumppanin toiminta on vakiintunut tai tilaajan ja sopijapuolen välinen sopimussuhde on vakiintunut. Näin tilaajavastuulaissa työn tilaajalle asetettuja velvoitteita ehdotetaan laajennettaviksi rakennusosalalla.

Lisäksi tilaajavastuulain noudattamisen tehostamiseksi ehdotetaan rakennusosalalla laiminlyönnin huomattavaa korottamista. Korotettu laiminlyöntimaksu voitaisiin määrätä, jos tilaaja on tehnyt sopimuksen liiketoimintakiellossa olevan tahon kanssa tai tietoisena siitä, että sopimuskumppani ei tule noudattamaan lakia. Hallituksen on tarkoitus antaa edellä selvitettyjä lainmuutoksia koskeva esitys eduskunnalle ensi tilassa.

Harmaan talouden ja työperäisen hyväksikäytön torjuntaa tukevat myös työnantajasanktiodirektiivin täytäntöönpanoa koskevat lainmuutosehdotukset, joita koskeva hallituksen esitys on paraikaa eduskuntakäsittelyssä. Esityksen vaikutukset kohdistuisivat kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ulkomaisten työntekijöiden hyväksikäytön ehkäisemiseen. Keskeisin esitetty muutos tulisi työsopimuslakiin, jossa ehdotetaan säädettäväksi erityisen seuraamusmaksun mää-

räämisestä sellaiselle työnantajalle, joka on ottanut työhön laittomasti maassa oleskelevan kolmannen maan kansalaisen. Seuraamusmaksu voisi olla suuruudeltaan 1 000—30 000 euroa. Seuraamusmaksun määräisi maahanmuuttovirasto. Lisäksi maaliskuun alussa 2012 voimaan tulleet työsopimuslain ja lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muutokset parantavat vuokratyöntekijöiden, rajat ylittävä vuokratyö mukaan lukien, työoikeudellista asemaa.

Työsuojeluviranomaisten tehtävänä on tilaajavastuulain mukaisen tilaajan selvitysvelvollisuu-

den noudattamisen valvonta. Viranomaiset pyrkivät aktiivisesti lisäämään tilaajavastuulain säännösten tunnettuisuutta. Tarkastuksia tehdään myös yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Valmisteilla olevilla lainmuutoksilla voidaan tehostaa työlainsäädännön noudattamista rakennusosalalla.

Valtioneuvosto hyväksyi tammikuussa toimintaohjelman harmaan talouden ja talousrikollisuuden vähentämiseksi. Osana toimintaohjelmaa toteutetaan myös tiedotuskampanja eri kohderyhmille.

Helsingissä 7 päivänä maaliskuuta 2012

Työministeri Lauri Ihalainen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 39/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Hanna Mäntylä /saf:

På vilket sätt avser regeringen att i fortsättningen förebygga arbetsrelaterad exploatering av arbetskraften särskilt inom byggbranschen i Finland och

är det möjligt att bättre informera exempelvis husbolags och andra stora bygg- och renoveringsobjekts beslutsfattare om de missförhållanden som råder i branschen och uppmana dem att kräva närmare utredningar av såväl huvud- som underentreprenörerna?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Kampen mot grå ekonomi är ett av regeringens spetsprojekt enligt regeringsprogrammet. Grå ekonomi och den arbetsrelaterade exploateringen av arbetstagarna inom byggbranschen ska bekämpas bl.a. genom att särskilda bestämmelser som berör byggbranschen fogas till lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft (beställaransvarslagen). Behövliga lagändringar har beretts i en arbetsgrupp på trepartsbasis som arbets- och näringsministeriet tillsatt. Arbetsgruppen har slutfört sitt arbete i slutet av förra året.

Enligt beställaransvarslagen ska den som beställer ett arbete skaffa vissa utredningar innan något avtal ingås. Beställaren ska på begäran informera personalens representanter om sådant avtal om hyrd arbetskraft eller underleverans som avses i beställaransvarslagen. Innan bestäl-

laren ingår ett avtal om anlitande av en hyrd arbetstagare eller arbete som baserar sig på ett underleverantörsavtal, ska beställaren begära uppgifter enligt beställaransvarslagen för att utreda huruvida den blivande avtalsparten har för avsikt att handla på ett sätt som är förenligt med lagstiftningen. Avsikten är att omfattningen av beställarens utredningsskyldighet ska preciseras. Avsikten är att utredningsskyldigheten för en beställare, som har för avsikt att ingå ett underleverantörskontrakt eller ett avtal om anlitande av uthyrd arbetskraft för byggnadsarbete, ska utvidgas till att gälla också intyg över tecknad olycksfallsförsäkring. Dessutom ska en beställare inom byggbranschen vara skyldig att skaffa utredningar och intyg enligt beställaransvarslagen också i sådana situationer i vilka kontrahentens verksamhet är etablerad eller avtalsförhållandet mellan beställaren och avtalsparten är etablerat. De skyldigheter som i beställaransvarslagen åläggs beställaren föreslås således bli utvidgade i fråga om byggbranschen.

För att effektivisera efterlevnaden av beställaransvarslagen föreslås dessutom en avsevärd höjning av försummelseavgiften inom byggbranschen. En höjd försummelseavgift ska kunna påföras om beställaren ingått avtal med en part som är belagd med affärsverksamhetsförbud eller medveten om att avtalsparten inte kommer att följa lagen. Regeringen har för avsikt att med det snaraste lämna en proposition om de föreslagna lagändringarna till riksdagen.

Kampen mot grå ekonomi och mot arbetsrelaterad exploatering av arbetskraften stöds också av de lagändringar som gäller genomförande av direktivet om sanktioner mot arbetsgivare. En regeringsproposition om detta behandlas som bäst i riksdagen. Konsekvenserna av propositionen gäl-

ler förebyggande av exploateringen av de utländska arbetstagare som har det allra sämst ställt. Den viktigaste ändring som föreslås gäller arbetsavtalslagen. I arbetsavtalslagen föreslås det en bestämmelse om en särskild påföljdsavgift som ska påföras en arbetsgivare som har anställt en tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i landet. Påföljdsavgiften föreslås kunna vara minst 1 000 och högst 30 000 euro. Migrationsverket föreslås vara den myndighet som påför påföljdsavgiften. Dessutom förbättras den arbetsrättsliga ställningen för uthyrda arbetstagare, inklusive uthyrda utstationerade arbetstagare, till följd av de ändringar i arbetsavtalslagen och lagen om utstationerade arbetstagare som trätt i kraft vid ingången av mars 2012.

Arbetarskyddsmyndigheterna har till uppgift att utöva tillsyn över fullgörandet av beställarens utredningsskyldighet enligt beställaransvarslagen. Myndigheterna strävar aktivt efter att öka kännedomen om bestämmelserna i beställaransvarslagen. Inspektioner förrättas också i samarbete med andra myndigheter. Genom de lagändringar som är under beredning är det möjligt att effektivisera efterlevnaden av arbetslagstiftningens bestämmelser inom byggbranschen.

Statsrådet godkände i januari ett åtgärdsprogram för minskning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. Som en del av åtgärdsprogrammet genomförs också en informationskampanj för olika målgrupper

Helsingfors den 7 mars 2012

Arbetsminister Lauri Ihalainen